

Mnenja turistov in domačinov o ogroženosti laboda grbca *Cygnus olor* na Blejskem jezeru

Opinions of tourists and the locals regarding the threat status of the Mute Swan *Cygnus olor* at Lake Bled

Žiga JAN in Jure SLIVNIK

UVOD

Namen raziskave*

Namen naloge je seznaniti slovensko javnost s problemi naseljevanja labodov grbcev na Bledu in s trenutnim stanjem populacije, problemi njihovega razmnoževanja in prezimovanja. S predlogom načrta za izboljšanje življenjskih možnosti in zmanjšanje ogroženosti naj bi seznanili politične in gospodarske dejavnike v občini Bled.

Osnovni podatki o Blejskem jezeru

Bled leži v severozahodnem delu Slovenije, ob vznožju Julijskih Alp, nad Savo Bohinjko in Savo Dolinko. Nadmorska višina Bleda je 501 m, jezera pa 475 m. Na Bledu je 5600 prebivalcev. Dolžina jezera je 2100 m, širina pa 1400 m. Obrežje je dolgo 6300 m, površina jezera pa je 144 ha. Največja globina jezera je 30,6 m. Ob jezeru sta dve urejeni kopališči: Grajsko kopališče in Zaka.

Možnosti za življenje labodov grbcev na Bledu

Najvišja letna temperatura jezerske vode je 24 stopinj celzija. Pritoki jezera so: Mišca, Radovna in podtalnice iz bližnjih vzpetin. Le-te so zaradi gnojenja okoliških kmetijskih površin nasičene z dušikom. Iz okoliških hiš se iztekajo odpadne vode (delno že sanirane), tudi ribogojnica prispeva svoj negativni delež.

Obrežje jezera kot gnezditveni prostor

Pri pregledu jezerskega obrežja smo zasledili in izračunali naslednje podatke:

- 31% jezerskega obrežja je pogojno primerne za gnezditve labodov,
- 69% jezerskega obrežja pa je neprimerne za gnezditve.

Tipi obrežja:

- 4% obrežja je trstišče,
- 55% je zazidane površine, utrjene s kamenjem ali z lesenimi pomoli,
- 12% je strmega obrežja s travnatim pasom ob njem,
- 10% je položnega obrežja s travnatim pasom ob njem,
- 5% je peščenega nabrežja
- 14% je manj strmih travnatih površin, ki so pogojno primerne za gnezdenje.

Oddaljenost jezerskega obrežja od ceste:

- 45% obrežja je od ceste oddaljenega od 0-5m
- 17% obrežja je od ceste oddaljenega od 5-10m
- 19% obrežja je od ceste oddaljenega od 10-20m
- 19% obrežja je od ceste oddaljenega od 20-30m

Globina obrežne vode:

- 93% jezerske obrežne vode je globoke od 0-5m
- 7% jezerske obrežne vode je globoke od 5-10m

Naravne prehranske možnosti

Labod grbec se hrani v naravi z rastlinsko hrano, zlasti z vodnimi rastlinami, tudi z mehkužci, vodnimi žuželkami in majhnimi ribami. Prehranjuje se tako, da s potopljeno glavo preiskuje mulj.

* Srečanje mladih ornitologov Slovenije, Maribor 1995

Poldomači uživajo tudi kruh in druge kuhinjske ostanke, ki jim jih dajejo ljudje.

Glede na strukturo jezerskega obrežja na Bledu sklepamo, da naravne prehrambne možnosti za labode niso najboljše. Obrežje je v glavnem travnato ali prilagojeno sprehajalcem in prometu. Nabrežje je na več odsekih strmo, ravno tako pa globina vode od obrežja hitro narašča.

Prehrambne možnosti poleti so torej kamaj zadovoljive, pozimi pa je potrebno dodatno krmljenje. Labodi se pozimi hranijo tudi zunaj območja Blejskega jezera.

METODE DELA

Pri zbiranju podatkov in obdelavi smo uporabili naslednje metode dela:

1. Podatke o naselitvi labodov smo dobili tako, da smo pregledali arhiv Turističnega društva Bled in Kroniko Bleda.

2. Za ugotavljanje mnenja turistov smo izvedli ustno anketo. Vzorec spremenljivk je bil vprašalnik s štirimi vprašanji, ki so se nanašala na zgodovino, priljubljenost, ogroženost labodov ter njihovo trenutno stanje na jezeru.

Odgovore o poznavanju zgodovine smo razvrstili v dve kategoriji:

- nič ne vem o zgodovini naselitve,
- vsaj nekaj vem o zgodovini naselitve.

Odgovore o priljubljenosti labodov smo razvrstili v dve kategoriji:

- so mi všeč,
- niso mi všeč (pri tej kategoriji odgovorov smo povprašali še za vzrok).

Pri ugotavljanju poznavanja trenutnega številčnega stanja je bilo možnih pet odgovorov:

- ne vem,
- več kot 15,
- med 8 in 12,
- manj kot 8,
- me ne zanima.

Pri ugotavljanju mnenja o ogroženosti so anketiranci imeli možnost navesti, kaj labode ogroža oziroma zakaj niso ogroženi.

Sprehajalce sva anketirala ob nedeljah od 10. do 14. ure, tako da sva na določenem odseku sprehajalne poti ustavljala naključne mimoidoče. Sprehajalci so

se radi odzvali najinemu vabilu na pogovor o labodih.

Anketirala sva 80 turistov (47 žensk in 33 moških).

Struktura anketiranih glede na njihovo bivanje:

36 iz Ljubljane, 12 iz Kranja, 7 iz Tržiča, 8 iz Škofje Loke, 6 iz Radovljice, 4 iz Maribora, 2 iz Krškega in 5 iz Slovenj Gradca.

3. Za ugotavljanje poznavanja labodov med domačini smo izvedli pisno anketo. Vzorec spremenljivk je sestavljalo 13 vprašanj z 2 do 5 možnimi odgovori. Na koncu so anketiranci zabeležili še svojo starost.

Domačine smo anketirali tako, da so učenci blejske OŠ vprašalnike odnesli svojim staršem. Od 350 razdeljenih vprašalnikov je bilo vrnjenih 263 (75%).

Starostna struktura anketiranih:

Število v % a) 25 - 30 let 3; b) 30 - 40 let 54; c) 40 - 50 let 28; d) 50 in več 15

4. Gnezditveno uspešnost smo ugotavljali s spremljanjem štirih gnezd, ki smo jih našli ob pregledovanju jezerskega obrežja. Za vsa gnezda smo izpolnili standardizirane gnezditvene obrazce. Podatkov o dimenzijah gnezd in jajc nismo beležili, da ne bi dodatno vznemirjali živali pri gnezdenju.

Gnezdenje labodov smo pričeli spremljati februarja 1994. Sodelovalo je 7 učencev, pri čemer sta potek gnezditve v vsakem gnezdu spremljala 2 učenca. Za eno gnezdo smo naknadno izvedeli od B. Kozinca, ki je spremljal potek gnezditve v gnezdu pri regatnem centru.

5. Prezimovanje laboda grbca na Bledu in v okolici smo ugotavljali na osnovi podatkov, ki nam jih je odstopil B. Kozinc s svojih terenskih opazovanj v zimskem obdobju od decembra 1991 do decembra 1994 na Bledu in s pregledom dostopne literature.

REZULTATI

1. Naselitev labodov grbcev na Bledu

Prva laboda je prinesla na Bled leta 1902 ga. Fany Valtini, ki je bila lastnica hotela Luisenbad. Laboda so klicali Hansel in Gretel. Bila sta že čisto udomačena,

ko sta med letoma 1915 in 1916 poginila zaradi poškodb, ki so jima jih prizadejali vojaki.

Blejski gostinci so po zgledu avstrijskih sosedov, ki so labode naselili na koroška jezera, razmišljali o popestritvi življenja tudi na Blejskem jezeru. Ko je po 1. svetovni vojni turizem ponovno zazhivel, se je lastnik Hotela Petran, g. Miha Černe, odločil, da kupi dva laboda v Hamburgu. Z letalom so ju pripeljali do Münchna, nato pa z vlakom do Bleda. Klicali so ju Milan in Milena. Običajno sta se zadrževala ob obrežju Hotela Petran, saj tam res nikoli ni primanjkovalo hrane. Zaradi konkurence med gostinci pa je lastnik tedanjega Hotela Jezero (današnji Hotel Park) tožil g. Černeta, češ da labodi škodijo ribjemu zarodu. G. Černe je bil obsojen in laboda bi moral odstraniti, in to prav takrat, ko se je izvalilo pet mladičev. Zato je g. Černe laboda podaril kraljevi družini, ki je letovala v bližini Hotela Petran. Gnezdo so prestavili v bližino Dvora. Med 2. svetovno vojno za labode ni nihče skrbel in so poginili.

Leta 1968 so pripeljali na Bled labode, ki so bili vzrejeni na farmi v Romanshornu v Švici. Zasluge za uvoz prvih dveh mladičev je imel dolgoletni prijatelj Bleda g. Hans Kaiser iz Davosa, ki si je dopisoval s Turističnim društvom Bled in tedanjim tajnikom g. Šmitom.

Uvoz je potekal takole:

14.07.1968 je g. Kaiser sporočil, da bodo poslali labodja mladiča.

17.07.1968 sta prispela samček in samska na Bled. Naslednji dan je bilo močno deževje in samček je poginil.

01.08.1968 je poginila še samska.

Turistično društvo Bled se je z g. Kaiserjem ponovno domenilo za dva, tokrat odrasla laboda. G. Kaiser ju je osebno pripeljal na Bled, zraven pa še enega sivega mladiča. 14.10.1968 je Turistično društvo Bled dobilo pismo g. Kaiserja, da so labodi darilo Bledu treh švicarskih časopisnih hiš:

- Schweizerische Bodenseezeitung, 8590/ Romanshorn,
- Der Obertuhurganger Schaflistrasse, 9320 /Arbon,

- Thurgauer Arbeiterzeitung, Alemannenstrasse, 9320 / Arbon.

Iz zapisnikov arhiva Turističnega društva Bled smo razbrali, da so se labodi dobro udomačili in da so jih vsak dan hranili pred Hotelom Park s kruhom in koruzo ter pred Hotelom Toplice s solato in kruhom.

Prve težave so se pričele 4.1.1969. Vsa gladina jezera je zamrznila in labodi so bili prisiljeni hoditi po ledu. Delavci TD Bled so se zbal zanje, zato so jih polovili, pri čemer so si pomagali z rjuhami. Namestili so jih v hlev na blejskem otoku. Toda tam so postali neješeči in otožni. Med januarskim bivanjem na otoku jih je dvakrat pregledal veterinar g. Kovše. Hrani so, po njegovem navodilu, dodajali vitamine. Konec januarja so jih premestili v Zako ob izliv potoka, ker tam jezero ni bilo več zamrznjeno.

Blejci so se obrnili za pomoč tudi na švicarske strokovnjake. Ti so jih v pismu potolažili, da lahko labodi tedne dolgo preživijo v staji, da le imajo pitno vodo in namočen kruh.

Takratnemu tajniku TD Bled, g. Šmitu, so poslali tudi literaturo o življenju in vzreji labodov. Med drugim so jim svetovali, naj bi za krmljenje labodov skrbeli osnovnošolci. Tako bi labodi postali zelo krotki.

4.10.1969 je iz Švice prišla pošiljka s še dvema labodoma. TD Bled je 13.5.1972 zaprosilo Zvezni sekretariat za kmetijstvo v Beogradu za brezplačen uvoz dveh parov labodov.

8.8.1972 je g. Kaiser pripeljal po 12 kg težka laboda. Preostale tri labode so pripeljali 4.9.1972.

V dneh od 25.3. do 1.4.1973 sta prispela še dva laboda. Vseh enajst labodov je bilo Bledu podarjenih.

Kasneje so se vsi labodi razmnoževali na Bledu.

2. Mnenja nedeljskih sprehajalcev o labodih na Bledu

Rezultati anketiranja nedeljskih sprehajalcev:

1. O zgodovini labodov na Bledu
 - 84% sprehajalcev ne ve nič,
 - 16% jih meni, da so jih od nekdaj prinesli.

2. Kar 97% sprehajalcem so bili labodi vseh, zdijo se jim nekaj posebnega, le 3% sprehajalcev labodi motijo, "pihajo".

3. O številčnem stanju labodov sprehajalci mislijo takole:

- 45% jih ne ve, koliko,
- 20% jih meni, da jih je več kot 15,
- 13% jih meni, da jih je od 8 do 12,
- 10% jih meni, da jih je manj kot 8,
- 5% jih to ne zanima.

4. O ogroženosti labodov mislijo:

- 65% jih meni, da jih ogroža preveliko število turistov,
- 20% jih meni, da jih ogrožajo promet, hrup, kraja jajc in psi,
- 12% jih meni, da jih ogroža onesnaževanje jezera,
- 3% jih meni, da labodi niso ogroženi.

3. Kaj vedo domačini o labodih na Bledu?

Ali morda veste, katerega leta so se labodi prvič pojavili na jezeru?

	Število v %
a) 1902	29
b) 1946	5
c) 1968	64
d) Me ne zanima	2

Ali veste, od kod so prišli?

	Število v %
a) Iz Amerike	3
b) Iz Avstrije	14
c) Iz Švice	62
d) Vzgojeni na Bledu	3
e) Ne vem	18

Ali veste, koliko labodov trenutno živi na Bledu?

	Število v %
a) Se ne zanimam	9
b) 8	52
c) 12	40
d) 16	31
e) 18 in več	15

Ali imajo labodi mladiče vsako leto?

	Število v %
a) Da	59
b) Ne	22
c) Ne vem	17
d) Se ne zanimam	2

Koliko mladičev je bilo lansko leto na jezeru?

	Število v %
a) 0	14
b) 2	22
c) 8	43
d) Več kot 8	21
e) Me ne zanima	0

Ali mislite, da sprehajalci ogrožajo labode v času gnezdenja?

	Število v %
a) Ne	21
b) Da	60
c) Se ne zanimam	0
d) Redko	19
e) Nikoli	0

Ali mislite, da sprehajalci s psi ogrožajo labode v času gnezdenja?

	Število v %
a) Zelo malo verjetno	14
b) Nikoli	0
c) Da, zelo	79
d) Če so na vrvici	7

Ali kdaj hranite labode?

	Število v %
a) Da	53
b) Nimam časa	2
c) Redko	35
d) Nikoli	10
e) Se ne zanimam	0

Ali veste, kdo hrani labode pozimi?

	Število v %
a) Ne razmišljam o tem	0
b) Naključni sprehajalci	24
c) Hrano si iščejo sami	24
d) Turistično društvo	49
e) Ne	3

Ali sta si labodka in labod "kot zakonca" zvesta vse življenje?

	Število v %
a) Da	81
b) Ne	9
c) Ne vem	10

Ali ločite samico od samca?

	Število v %
a) Da	63
b) Ne	37

Ali želite vedeti o labodih kaj več?

	Število v %
a) Da	83
b) Ne	7
c) Me ne zanima	10

Si želite prebrati rezultate naše raziskovalne naloge?

	Število v %
a) Da	83
b) Ne	3
c) Me ne zanima	0
d) Zelo	14

Vaša starost?

	Število v %
a) 25 - 30 let	3
b) 30 - 40 let	54
c) 40 - 50 let	28
d) 50 in več	15

4. Gnezdenje laboda grbca na Bledu v letu 1994

V času raziskovanja gnezdenja laboda grbca smo zbrali podatke o štirih najdenih gnezdih. Tri gnezditvene obrazce sta izpolnila avtorja naloge, enega pa Boris Kozinc.

V dveh gnezdih št. 4 (Vila Zlatorog) in št. 2 (Velika Zaka) ni bilo zalege, verjetno zaradi vznemirjenosti staršev v času znašanja gnezda.

V gnezdu št. 1 (Vila Bled) so bila štiri jajca, gnezdo pa je propadlo, ker jih je zalilo blato.

Slika 1: Neuspešna gnezditve laboda grbca pod Vilo Bled 25. 4. 1996; leta 1995 in 1996 so jajca skrivnostno izginila (B. Kozinc)

Fig. 1: Unsuccessful breeding by Mute Swan below Vila Bled (April 25th 1996); in 1995 and 1996 its eggs mysteriously disappeared (B. Kozinc)

V gnezdu št. 3 (Regatni center) je bilo eno jajce. Gnezdo je propadlo, ker je jajce izginilo iz gnezda že prvo noč po izvalitvi. Gospa Tončka Miko je to ustno sporočila B. Kozincu. Starša sta takoj naslednji dan zapustila območje gnezda.

5. Prezimovanje laboda grbca na Bledu in bližnji okolici

Prezimovanja labodov grbcev na Bledu nisva načrtno spremljala. Boris Kozinc nama je odstopil nekaj podatkov o opazovanju v časovnem obdobju od leta 1991 do decembra leta 1994.

Zbrani podatki o številu opazovanih osebkov:

07.12.1991: 10	07.11.1993: 8
26.21.1991: 10	22.11.1993: 4
19.01.1992: 12	30.01.1994: 12
17.01.1993: 2	05.11.1994: 2
24.01.1993: 6	06.11.1994: 0
01.10.1993: 6	15.11.1994: 2
24.10.1993: 5	18.12.1994: 4

B. Kozinc je v zimskem obdobju večkrat opazoval posamezne labode v območju sotočja Sav in na Šobčevem bajerju.

RAZPRAVA

Veliko prizadevanj posameznih zanesenjakov je bilo potrebnih, da so naselili labode na Bledu leta 1902 in ponovno leta 1968. Obe naselitvi sta potekali s precejšnjimi težavami, ki so izhajale iz nepo-

znavanja labodjega življenja. Druga naselitev je bila uspešna in labodi se danes samostojno razmnožujejo.

Naključni sprehajalci na Bledu o zgodovini naselitve labodov ne vedo skoraj nič, čeprav so jim labodi všeč in se jim zdijo kot dopolnitev jezerske panorame.

Kljub temu da labode sprehajalci opazijo, večina ne ve, koliko jih je trenutno na jezeru. Nekaterih to niti ne zanima. Presenetljivo velik odstotek sprehajalcev pa se zaveda, da so labodi ogroženi, saj jih le tri odstotke meni, da ni tako. Tudi o vzrokih ogroženosti je njihovo mnenje dokaj blizu resničnosti: ogrožajo jih preveliko število turistov, promet, hrup, prosto spuščeni psi sprehajalcev.

Domačini vedo o problemih, zgodovini naselitve in izvoru labodov na Bledu veliko premalo. Presenetljivo malo pa vedo o številu mladičev na leto.

Mnenja domačinov o ogroženosti so identična mnenjem sprehajalcev, saj jih le 21% meni, da v času gnezdenja labodi niso ogroženi. Prepričani so, da jih posebno ogrožajo sprehajalci s psi, saj je takšnega mnenja 79% domačinov. Od domačih anketirancev kar 53% redno, 35% pa redko hrani labode. Človeška miselnost je pač taka, da je s hrano vse preskrbljeno, premalo pa se zavedamo, da živalske vrste ne izumirajo zaradi lakote. Veliko bolj pomembno je, da je ohranjeno naravno okolje, v katerem živi posamezna žival.

Največ domačinov meni, da za prehrano labodov v zimskem času skrbi TD. 24% anketiranih pa meni, da si jo labodi iščejo sami ali pa jim jo dajejo naključni sprehajalci.

O razlikovanju samca od samice domačini vedo dovolj. Zanimivo je tudi, da o življenju labodov želijo zvedeti še več. Zelo jih zanima tudi naša raziskava in želijo zvedeti, kakšne so bile naše ugotovitve.

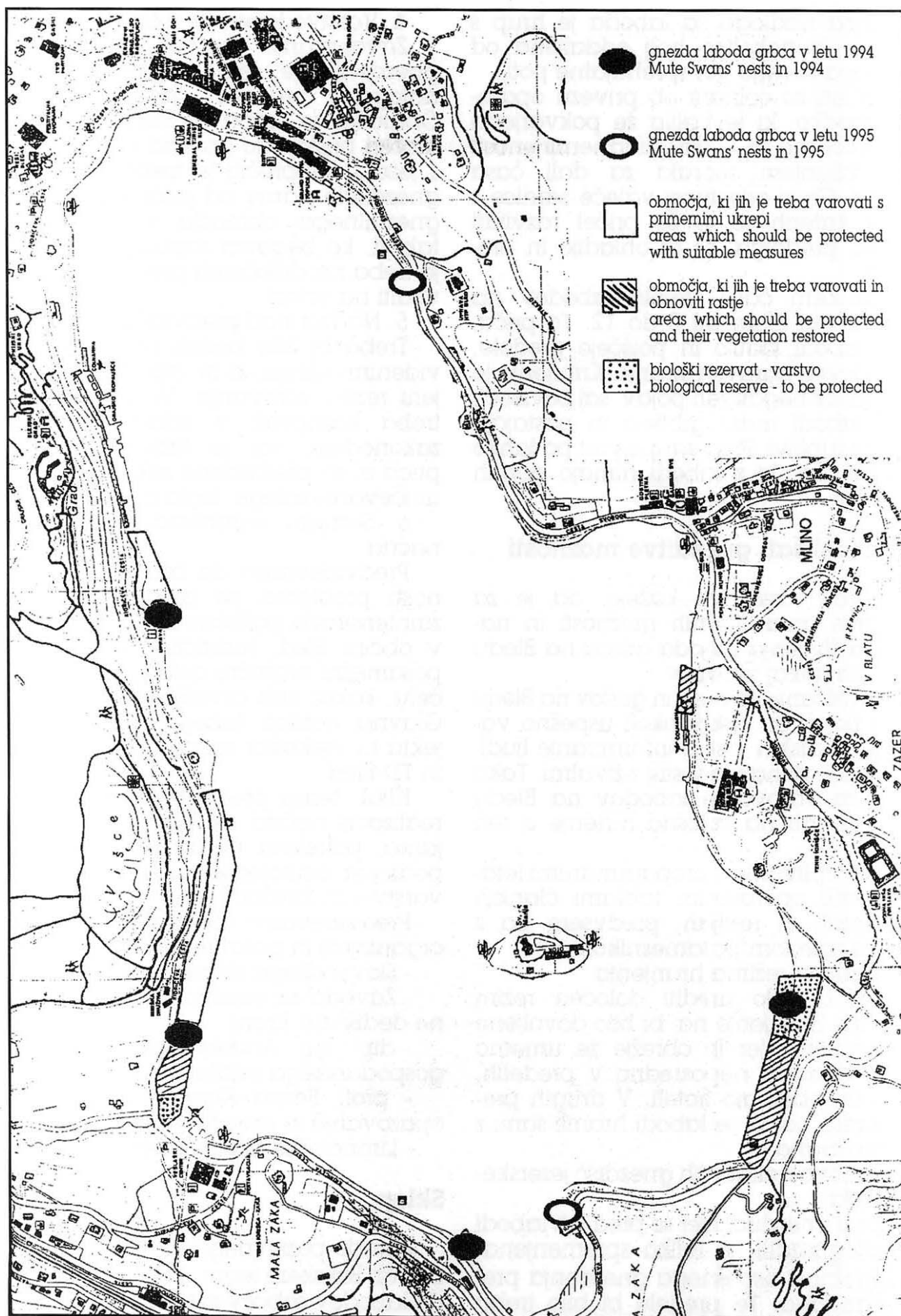
Labod grbec je v preteklih letih gnezdil dokaj uspešno na več mestih jezerskega obrežja. V Zaki labodji par gnezdi že okrog 20 let. V letu 1994 so začeli gnezdit 4 pari, vendar niti ena gnezditev ni bila uspešna: dve sta se končali že pred izvalitvijo, dve pa pred pričetkom valjenja. V tem letu po dolgem obdobju na jezero niso zaplavali labodji mladiči.

Nedvomno je poglavitni vzrok gnezditvenega neuspeha motenje staršev v času priprave gnezda. Par, ki začuti, da v času gnezdenja zaradi nenehnega nadlegovanja ne bo miru, raje preneha gnezdit. Gnezditvena varnost je pomembna za vse vrste ptic. Drugi, za našo kulturo sramotni vzrok, je kraja jajc. Tudi ogledovanje jajc z obrežja in celo iz čolna moti samca, posebno pa samico, ki se pripravlja na valjenje. Poseben problem so sprehajalci s psi; nekateri celo vzpodbujajo svoje pse, da se spopadejo z labodi. Videli smo lastnika buldoga, kako je mirno gledal, ko je pes ugriznil laboda v vrat.

Slika 2: Psi neodgovornih sprehajalcev ogrožajo gnezdenje labodov grbcev, Zaka na Bledu, 10. 5. 1995 (B. Kozinc)

Fig. 2: Dogs of irresponsible strollers are a serious threat to the breeding Mute Swans on May 10th 1995 at Bled (B. Kozinc)

Slika 3: Položaj gnezd laboda grbca na Bledu v letih 1994-1995

Fig. 3: Position of nests built by Mute Swans at Bled from 1994-1995.

Manjša nadloga za laboda je hrup s ceste, ki je nekoliko bolj oddaljena od jezerskega obrežja kot sprehajalne poti.

Pred leti so čolnarji ob privezu opazovali labodko, ki je valila že pokvarjena jajca. Verjetno jih je zaradi vznemirjenosti med valjenjem morala za dalj časa zapustiti. Če je odsotnost valeče samice z jajc, v katerih se je že pričel razvijati zarodek, predolga, se ta ohladijo in propadejo.

V zimskem času število labodov na jezeru precej niha: od 0 do 12. To priča, da se labodi klatijo in poiščejo predele, kjer je dovolj naravne hrane. Krmljenje je pravzaprav negativen pojav, saj povzroči, da se labodi manj gibljejo in postajajo preveč zaupljivi. Prav zaupljivost pa lahko izkoristijo tisti, ki z labodi nimajo dobrih namenov.

Kako izboljšati gnezditve možnosti

Rezultati raziskave kažejo, da je za izboljšanje gnezditvenih možnosti in naravnega življenja laboda grbca na Bledu potrebnih nekaj ukrepov.

1. Osveščanje javnosti in gostov na Bledu

Prvi pogoj za kakršnokoli uspešno varovanje živalskih vrst je informiranje ljudi, ki kakorkoli prihajajo v stik z živalmi. Tako je tudi za varovanje labodov na Bledu treba vplivati na splošno mnenje o teh pticah.

Lahko vplivamo s propagandnimi letaki, obvestili, opozorilnimi tablami, člankih v časopisih in revijah, predvsem pa z osebnim zgledom posameznikom.

2. Ureditev režima hranjenja

Treba bi bilo urediti določen režim hranjenja. Hranjenje naj bi bilo dovoljeno le v predelu, kjer je obrežje že umetno utrjeno, oziroma neposredno v predelih, kjer jezero obdajajo hoteli. V drugih predelih jezera naj bi se labodi hranili sami z naravno hrano.

3. Obnova nekdanjih gnezdišč jezerskega obrežja

Večina gnezdišč, kjer so pred leti labodi uspešno gnezdili, je toliko spremenjena, da je možnost uspešnega gnezdenja precej zmanjšana. Te predele bi bilo treba ustrezno obnoviti, kar pomeni vzpostaviti naravne ekološke razmere.

4. Varstvo labodov v času gnezdenja
Zavarovanje območij in ptic v času gnezdenja je temeljna in najnujnejša naloga v procesu varovanja labodov. Območja je treba zaščititi tako, da ni možen pristop do gnezda ne z obrežja ne z jezera. Preprečiti je treba vznemirjanje gnezdečih parov od pričetka ustvarjanja gnezdilnega območja v februarju, do takrat, ko begavci zapustijo gnezdo. Pse je treba na določenih predelih na obrežju voditi na vrvici.

5. Nadzor nad predvidenimi ukrepi

Treba bi bilo bedeti nad vsemi predvidenimi ukrepi, ki bi vzpostavili dogovorjeni režim varovanja. Vse kršilce bi bilo treba kaznovati v skladu z obstoječo zakonodajo, saj je labod zavarovana ptica in so predvidene zakonske kazni za uničevanje zalege, legla ali odraslih živali.

6. Seznam organizacij za uresničitev načrta

Predvidevamo, da bodo spričo aktualnosti problema za predlagane ukrepe zainteresirane politične stranke in vodstvo v občini Bled, turistične organizacije in posamezni turistični delavci s TD Bled na čelu, kakor tudi osveščeni krajanje Bleda. Glavna nosilca takega obsežnega projekta bi vsekakor morala biti občina Bled in TD Bled.

Kljub temu predvidevamo, da bo pri realizaciji načrta, če bomo pričeli z akcijama, potrebna pomoč strokovnjakov s področja ornitologije, biologije in naravovarstvenih fondacij.

Predvidevamo sodelovanje naslednjih organizacij in posameznikov:

- Slovenskega sklada za naravo,
- Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Kranj,
- dipl. ing. Andreja Sovinca iz Vodnogospodarskega inštituta v Ljubljani,
- prof. Borisa Kozinca iz Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije,
- Limnološke postaje Bled.

Sklep

Zaradi pozitivnega odnosa sprehajalcev ob Blejskem jezeru kot tudi domačinov do labodov grbcev na Bledu in tudi glede na težave in finančna sredstva, ki bi bila potrebna za njihovo ponovno naseljeva-

nje, mladi raziskovalci iz Osnovne šole prof. dr. Josipa Plemlja Bled upamo, da bomo kražani dovolj obveščeni in zreli za pričetek akcije. Izboljšanje gnezditvenih razmer labodov grbcev na Bledu je naloga vseh nas. Renaturizacija določenih predelov jezera bo koristna tudi za druge ptice in živalske vrste ter tako posredno tudi za ljudi.

Mladi raziskovalci iz Osnovne šole prof. dr. Josipa Plemlja upamo, da bodo kražani Bleda dovolj osveščeni in zreli za pričetek akcije za izboljšanje gnezditvenih možnosti laboda grbca na Blejskem jezeru. Na to kažejo pozitivni rezultati ankete sprehajalcev ob jezeru in tudi domačinov na jezeru. Najbrž se bo kdo zamislil tudi ob finančnih sredstvih, ki bi bila potrebna za ponovno naseljevanje labodov grbcev.

ZAHVALA

Zahvaljujeva se mentorjema Alenki Šimnic in Borisu Kozincu za strokovno pomoč pri načrtovanju in uresničevanju naloge.

Zahvaljujeva se Janku Janu za posredovanje podatkov o Blejskih cestah, turističnemu društvu Bled za vpogled v dokumente o nabavi labodov, Osnovni šoli prof. dr. Josipa Plemlja Bled za materialno pomoč.

Pri terenskem delu in zbiranju podatkov so sodelovali člani naravoslovnega krožka Karin van Bakel, Damjan Beton, Gašper Florjančič, Anže Legat, Daša Marčič, Jerca Mulej, Rok Pangerc, Katja Pretnar, Eva Prezelj, Marjeta Rebec, Grega Završnik, Rok Zonik in Petra Zupančič. Vsem se zahvaljujeva.

POVZETEK

Labod grbec ni med najbolj ogroženimi pticami. Njegova številčnost v Sloveniji v zadnjih letih zelo narašča, vendar spada med najbolj ranljive vrste, predvsem v času gnezdenja, ogrožen pa je tudi zaradi pretiranega hranjenja. Zaskrbljujoče je, da je bila njegova gnezditva v letu 1994 na Blejskem jezeru povsem neuspešna, saj štirje pari, ki so tam začeli gnezdit, niso vzredili niti enega mladiča.

Poleg jezerskega ekosistema je videti, da na neuspešnost gnezdenja najbolj vpliva sprememba jezerskega obrežja, neposredno vznemirjanje ptic v času gnezdenja in neprimeren odnos neosveščenih posameznikov do labodov. Dodatni negativni dejavniki, ki vplivajo na prehrano labodov, so neurejen režim odpadnih voda, ki se iztekajo v jezero, neurejen

režim kopanja, neustrezno urejen promet in dovoljeno spuščanje psov.

Ugotavljamo, da je zaradi priljubljenosti labodov med turisti in domačini in zaradi akutnega stanja treba takoj pričeti osveščati kražane in turiste, obnoviti ter zavarovati dele jezerskega obrežja, kjer je labod grbec že več let uspešno gnezdil.

Menimo, da sta za tako obsežno akcijo potrebna sodelovanje in podpora političnih in gospodarskih dejavnikov v občini Bled, v sodelovanju z nekaterimi strokovnimi organizacijami in posamezniki.

SUMMARY

The Mute Swan does not belong to the group of most endangered bird species, for its numbers have been even increasing in Slovenia in the last few years. It is considered, however, a vulnerable species, particularly during its breeding period. Another factor endangering this aquatic bird is overfeeding. The fact that its breeding in 1994 at Lake Bled was utterly unsuccessful is of a serious concern, particularly as no less than 4 pairs began to nest but not a single offspring was produced.

The unsuccessful breeding was due not only to the badly affected ecosystem of the lake but also to the physical changes in its shores, frequent disturbing of the birds during their breeding season and the unsuitable attitude of certain people towards them. Additional factors influencing the birds' feeding are the unsuitable discharge of waste water system, the unrestricted bathing in the lake, the unsuitably regulated traffic around it and the disturbance caused by dogs not kept on the lead.

Owing to the popularity of the swans among tourists and the locals alike, we think that a public awareness campaign to encourage changes in individual behaviour should be launched and that the parts of the lake shore, where the swans had successfully bred for a number of years, should be restored and suitably protected.

Such action, however, would demand a firm support by political and economic factors within the Bled Municipal Council, as well as suitable assistance by certain specialist organizations and individuals.

Žiga Jan, Jure Slivnik
Osnovna šola Dr. J. Plemlja, 4247 Bled